

Godi dejbe thaj fakta bašo o seksualikane ingarkerde (prenosliva) infekcije

Rodea tu informacija ki javer čhib? Dža akate www.hivportalen.se

Akala riga (strane) dena džandibe sar šaj te ovel tut seksi ko posigurikano čhani thaj sar te arakhe tut taro seksualikane prenosliva infekcije. I klamidia tani jek asavki infekcija, sar soj i sida (hiv). Akate isi informacie bašo nesave taro odola obicna infekcija thaj save komplikacie šaj te oven tut ako na leja e medicnakoro sastljaribe. Ka le thaj nišani (tipsi) kaj šaj te dža baš o godi dejbe thaj kote šaj te dikhljare tut.

O lafi seksualikane prenosliva infekcija tiknarkergja pes sar STI pali i anglikani čhib *Sexually Transmitted Infections*. Odova tano sar sajek (isto) sar o bijkeribaskere (pol) nasvalipa.

O seksualno khediba

Te ovel pes seks tano e pobuderenge jek pozitivno kotor taro o dživdipe O seksikano khediba pobuter var tano jek sikavibe (izraz) baši o kefi (mangin) thaj zorakeribe. Te ovel pes seks na dela nišani (na značinel) kaj o penis valjani te khuvel andre ki vagina, ko paluno thulopor ja ko muj. O seksi šaj te ovel but pobuder taro o vaginalikano pašljojbe, analikanoseksi ja oralikanoseksi Te onanirinel pes barabar (zaedno) tano te ovel pes seksi. Te istemakeren pes (koristinen pes) e sekseskere khelibaskere bukja korkori ja pale barabar džikasa tano isto sar te ovel pes seks. Ko seksualikano khediba nesave javere dženea sakova var isi rizik te astarel pes seksualikani ingarkerdi (prenoslivo) infekcija.

SO KERELA TE ASTAREL PES INFEKCIJA?

I seksualikani ingarkerdi (prenoslivo) infekcija avela taro bakterie ja pale virusia. O infekcija so hramonkerena (mothovena) pes akate tane

- klamidia (bakterie)
- Gonorre (bakterie)
- sifilis (bakterie)
- sida, hiv (virus)
- kondilom (virus)
- herpesi (virus)
- hepatiti (virus)

O bakterie thaj o virusia so kerena o Gonorre, herpes, klamidia, kondilom thaj sifilis avena but var ko trupskere ligavice keda isi manuše nasvalipa. O ligavice tane i sani mortik soj tane ko mut-reskiri por, ko muj, ko grkljani, ki vagina thaj ko paluno thulo por. O kondilom, herpes thaj sifilis šaj thaj te oven ki mortik trujal

(okolu) e muršeskoro ja e džuvljakoro bijkeribaskoro (polno) organi. O bakterie thaj o virus šaj te oven thaj ki sperma, ko vaginalikoro thavdipa, ke ranakere phumba, čhungar thaj ko rat. I sida (hiv) thaj o hepatitvirusi tano jek misal (primer) bašo odova.

Jek infekcija soj kerdi (avela) kotar o bakterie šaj te sastljarel pes. Jek infekcija soj kerdi kotar o virus šaj disavo var (retko) te sastljarel pes e sastljaribaskere sastarinaja (iljačeja). Ama tari javer rig (strana) šaj o simptomia te lokhjaren pes thaj e nasvalipaskoro angledžajba te ačharel pes. Na sastljareja li tut tari infekcija so isi tut, šaj te astare nasvalipaskere ovipe (posledice) so ka utičinen ko tlo sastipe ko javerčhane čhania (razna načinia).

Keda šaj te astare jek infekcija?

Sa o manuša, bizi razlika ko berša thaj seksualikano karakteri šaj te astaren seksualikani ingarkerdi (prenoslivo) infekcija Bizo razlika ako isi tut seksi džuvljencar ja muršencar thaj sijan hetero-, homo- ja biseksualikano, šaj te astare o nasvalipe. Da bi te astare jek seksualikani ingarkerdi (prenoslivo) infekcija, valjani te ovel tut biarakhlo seksi jekhe dženeja so phiravela o bakterie ja o virus so kerena o asavke infekcija.

Tu našti dikheja so e manuše isi ole i infekcija. Sarine ni navaljana te džanen so ki olende isi infekcija. Buteder bijkeribaskere (pol) nasvalipa na dena disave simptomia, specialikano ko avgo (početok) tari infekcija. Nane ni sigurno kaj ka hošine (osetine) so dolingjan o nasvalipe. Odoleske šaj te astare jek infekcija taro tlo sekspartneri bizo tumendar džiko te džanel bašo odova. Odova nišaninela so isto tuda šaj bidžando te ingare i infekcija jekhe javere partnereske.

Dovolno tano te ovel tut biarakhlo seksi samo jeke sekspartnera da bi te šaj astare jek infekcija. Ako isi tut biarakhlo seksi buteder sekspartnerencar, zojrakereja o šajdipe lejbaske thaj prenesibaske jek infekcija.

DISAVE INFEKCIJE INGARELA PES

(PRENOSINENA PES) POLOKHEDER TARO JAVERA

O biarakhlo seksi tano ma te koristine akhiba (zaštita) sar soj o kondomi ko jek seksualikano khedibe. Odolea bajrola o šajdipe baš o razna ingarkeribaskere (prenosliva) infekcije. O rizik šaj thaj te varirinel zavisno ko savo čhani isi tut biarakhlo seksi, odova mangela te vakerel amenge ako isi tut biarakhlo vaginalikano pašljojbe analikanoseksi ja oralnikanoseksi.

Nesave infekcije ingarkerena pes polokhe kotar o javera, sar ko misal (primer) i klamidia ingarkerela pes (prenesinela pes) polokheder tari i sida. Ka ovel dovolno ko disavo čhani te avel

Rodea tu informacija ki javer čhib? Dža akate www.hivportalen.se

pes ko kontakti e bijkeribaskere (pol) organeskere ligavicencar da bi te šaj o bakterie te ingarkeren pes. Na valjani te ovel tut vaginalikano pašljobje, analikanoseksi ja pale oralikanoseksi bašo te šaj astare i klamidia.

Keda tut isi jek nasastljardo bijkeribaskoro (pol) nasvalipa, šaj o javera infekcije ingarkerena pes (prenosinena pes) lokheder. Isi li tut sar ko misal (naprimer) klamidia, thaj tegani sijan po lejalo (polokhe šaj te astare o nasvalipe) kotar o javera seksualikane ingarde infekcije sar soj o sifilis, kondilom, herpes ja pale i sida. Taro disave asavke infekcije našti te sastljaren tut ni e sastljarijaskere sastarinaja (iljačencar). E medicinakoro sastljarija premal o viruseskere infekcije šaj te ačharel (kočinel) e nasvalipaskoro angledžajba thaj te lokhjarel o simptomia.

Tu šaj te arakhe tut taro o infekcije thaj te ovel tut seksi ko jek višvanimo čhani (posigurno čhani).

O kondomi tano jek šukar arakhiba (zaštita)

Tu šaj korkori te tiknjare o rizik tuke thaj tle sekspartnereske, agjehar so ka le te koristine o kondomi odoleske so ma te astare o odola seksualikane ingarkerde infekcije. Tu ka valjani te koristine o kondomi ko sa o tipija seks, keda o penis khuvela andre ki vagina, ko paluno thulopor ja ko muj O kondomi valjani te bešel ko than e saste (celo) pašljobjaskoro bizo te lizgal ja pale te pharavgjol. Ko oralikanoseksi šaj thaj te istemalkerel pes (koristinel pes) ližibaskoro kotor sar arakhiba (zaštita).

Korektikano thaj konsenquentno te koristine o arakhiba, tiknja-rela pes but o riziko e ingaribaskoro taro bakterie thaj o virusia.

ARAKHIBA TARO KHAMNIPE

O kondomi tano šukar arakhiba sar e muršenge thaj agjehare e džuvleng. Ov činavela i bakterija thaj o virus te ingarkerel pes, othe disavo var thaj i sida. O kondomi dela jek šukar arakhiba taro namangle khamniba. Isi arakhibaskere hapija, arakhibaskiri spirala, thaj javera metoda so arakhena taro khamniba. Ama na arakhena taro sida ja pale javera bijkeribaskere (poleskere) nasvalipa. Ako o kondomi pharavdilo ko vakti e pašljobjaskoro šaj tu sar džuvli sigate te le o arakhibaskere hapija da bi te šaj tiknjare o riziko e khamnipaskoro.

JEK HUJ (NAVIKA) JEKHALO PHAROLEJBE

Ker te ovel tuke jek huj (navika) te istemalkere (koristine) o kondomi e jekhevakutne (jekheputeskere) sekspartneraja ja pale keda ka počmine jek nevo pašipe (relacija). Počmineja li tu jek pašibe (relacija) šaj barabar (zaedno) te istemalkeren (koristinen) o kondomi najhari trin masek ko tumaro pačhibe (relacija). Telo odova vakti šaj te testirinen tumen thaj te aven ko džanibe ako džikas tumendar isile infekcija sar sida, sifilis ja

pale klamidia. Trin masekija tane jek šukar vakti bašo probna odgovorija e javerčhane infekcijenge te oven sigurna.

Te istemalkere (koristine) arakhiba tano so sikaveja respekti thaj gndibe, sar premal tuke agjehar te seksualikane partnereske. Buteder manuša gndinena kaj tano pozitivno keda jek partneri dela predlog da tumen barabar te koristinen o kondomi da bi te šaj arakhen tumen.

Nane samo jek dženeskoro pharolejbe (odgovornost) te arakhel e javere kotar o infekcije ko seksualikano khediba. O odgovornost ulavela pes jeka jekh (isto) maškar tute thaj odoleste kasaja so isi tut seksi. Odoleske puč te partnere ako tu bistergian te le tuja arakhibaskere bukja keda ka ovel tumen seksi. Neka ovel tut pošukar pobuter sar rezerva.

Testirin tut!

Buteder taro odola infekcije kolendar so amen akate vakeraja tane linde ko astaribaskere nasvalipaskoro arakhibaskoro kanuni. Odova nišanina (značinel) maškar javer so o testija thaj o sastljarija tano thajbut bilovengoro. Tu šaj thaj te le godidejbe baš o specijalikano dumodejbe (pomožiba) ako valjani tuke. Odoleja so ka testirine tut ka šaj te džane ako isi tut nesavi infekcija. Tegani šaj tu ko najbuder oviba te le medicikano sastljarije thaj te ove sastljardo tari infekcija ja o simptomia.

TESTIRIN TUT PALEM

- ako sine tut biarakhlo seksi
- ako šubakereja tut kaj astargian jek infekcija
- ako isi tut simptomia so dena nišani (znakija) kaj phiraveja jek infekcija
- ako tlo sekspartneri isi ole jek infekcija
- ako o kondomi so istemalkergian (koristingian) pharavdilo thaj tu šubakereja kaj isi tut jek infekcija.

Ako sikavela pes kaj isi tut jek seksualikani ingarkerdi infekcija, tegani thaj to partneri ka valjani te testirinel pes.

Ako sine tut jek infekcija ka šaj palo agor (krajo) e sastljarijaskoro palo šov masek palem te testirine tut. Agjehar ka šaj te ove pobuter višvani (sigurno) kaj sijan sasto thaj na astargian palem nasvalipe.

Arakh arakhiba so pasujnela tuke

- O kondomija šaj te kine len ko but thana sar ko habaskere dukjane ko benzinska stanice thaj ko apoteke ja pale prekal ko Internet. Tu šaj te ave dži o kondomija te le len biparengoro ja po hari parenge ki ternikani ordinacija, ja ki javer ordinacija kaj so sastljarena pes o seksualikane ingarkerde infekcije.

Rodea tu informacija ki javer čhib? Dža akate www.hivportalen.se

- Bizo razlika ako sijan sunetlimo ja palem na, o kondomi tano šukar arakhiba. Kondomija isi ko različna baripa. Probin dži arakeja jek kondomeskiri marka so pasujnela tuke. Koristin o kondomi korektikano thaj sar sakova puti konsenkventno
- O kondomija kerde tane taro latex thaj but puti anglalkerde tane lizgalibaskere čhaneske. Ako tu ja palem to sekspartneri našti te ingaren (podnesinen) obična kondomija, isi bizo latex kondomija te kinen pes.
- Tu šaj thaj te kine šuke kondomija, tegani šaj ekstra te istemalkere (koristine) thaj pani ja pale silikoneskoro lizgibaskoročhani (metodi).
- Džuvlengoro kondomi tano jek arakhiba baš o džuvlja thaj jekhajak dikhola (ličinela) sar jek kondomi, so čhivela pes andre ki vagina. Akala šaj tu te kine len ko internet.
- O ližibaskoro kotor tano jek alternativa bašo arakhibe ko oralikanoseksi. Ov tano jek sano kotor tari guma ja latex so šaj te čhive upri vagina ili ko phravdipe taro paluno thulopor ko oralikanoseksi. Tu šaj te kine le ko internet ja ko specialikalna dukjane. Tu šaj thaj te kere jek lizibaskiri kotor agjehar so ka čhine o kondomi ki odoja forma.
- Neka ovel tut pobuter arakhiba (kondomija) tuja sar rezerva tegani ked ka ovel tut seksi.

Vasin (rukovodin) o arakhiba (zaštita) ko čačo čhani

- Vasin (rukovodin) o arakhiba (kondomi) arakhutno. O danda, e bijkeribaskere (pol) o bala thaj sanarde naja šaj te dukhavel (povredinel) o arakhiba (kondomi). O kondomija soj izložime ko kham thaj tatipa ja bešena ki lovangiri tašna haljona posigate. Odoleske ka valjani te menine len butvar.
- O kondomija tane disutni (svežo) roba. Ki pakovka bešela sakova puti o roko e traibaskoro. Dža palo (pratin) odova.
- Niked ma istemalker (koristin) dupla kondomija ked ka ovel tut seksi. Soske odova na dela po baro arakhiba. Nego kerela o rizik baš o kondomi te pharavgjol.
- Ako sijan jek neiskusno murš te istemalkere (koristine) o kondomi šaj tu te trenine keda onanirineja. Cide najanglal i uprederuni bijkeribaskiri mortik premal to trup o angleder te čhive o kondomi. Rastegnin o vrvo e kondomeskoro keda ka čhive le upreder ko penis. Ako isi tut vozduh andre ko kondomeskoro vrvo bajrola o moribe (haljaribe). Bajrola o riziko baš so kondomi šaj te pharavgjol.

- Ako sijan sunetlimo šaj te čhive hari lizgibaskoro vazelin ko bijeskoro (pol) šero angleder so ka gurine o kondomi. Ka šaj tha te bajrarel to gudjaripe. Istemalkereja (koristineja) li but pobuder lizgibaskoro vazelin šaj o kondomi te lizgal.
- Keda istemalkereja (koristineja) lizgibaskoro vazelin ka valjanel te ovel panjestar ja pale silikonestar kerdi. E lizgibaskoro vazelin e khileja thaj naftaja slabonkerela o arakhiba, thaj tegani šaj o kondomi te pharavgjol.
- Istemalker (koristin) sakova puti o kondomi ko diloja thaj ko seksualinane khelutne bukjenje (igracke) ako ulaveja len džikasaja. O bakterie thaj o virus šaj phiraven pes maškar tute thaj tlo sexpartneri keda ulavena o seksualikane khelavne bukja (igracke).

Pobuter tipsija thaj godidejba baš o kondomija thaj javer šaj arakheja ko nesave taro rekomendirime webb thana so akate tele.

Seksi ko džajbe ko dromo

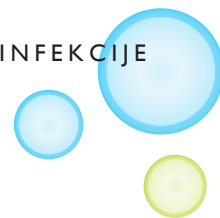
O seksualikane ingarkerde infekcije isi ki Švedia thaj ko javera phuvja. I sida thaj nesave javera infekcije tane but puti po obična ko javera phuvja. I klamidia tani but hari ki Švedia sar soj ko javera phuvja. Ker te ovel tut jek huj (navika) te le sakova puti tuja kondomija keda sijan džigde ko dromo, ki Švedia ja palem keda ka džaja avri tari phuv.

Jek biarakhlo seksi avriphuvjatar šaj dela disavo puti pobaro riziko usporedimo jekhe biarakhle sekseja ki Švedia, bizi razlika ako isi tut biarakhlo vaginalikano pašljajbe, analikanoseksi ja oralikanoseksi. Akava važinela specialno ko turistikane thana thaj ko popularna dromoskere cilja kote so o manuša taro but razna phuvja arakheja pes thaj tegani šajda pandena pes o seksualeskere kontaktija.

Istemalker (koristin) o kondomi ako isi tut vaginalikano pašljajbe, analikanoseksi ja oralikanoseksi ko džajbe ko dromo. Ako sine tut biarakhlo seksi džikasaja ko džajba ko dromo, ka valjani sakova puti te testirine tut keda ka ave tuke khere. Ako nakheja taro jek sastljarija ki javer phuv bašo nesavi seksualikani ingarkerdi infekcija ka valjani sakova puti te rode o nasvalengoro arakhibna thaj te testirine tut keda ka ave khere. Tu valjani te ove sigurno so i infekcija sastili.

Isi razlika ko sastengoro-nasvalengoro arakhiba maškar o razna phuvja sar ki Evropa thaj agjehar avrijal olatar. O šajdipa taro testija ulavgjola maškar razna phuvja. Agjehar thaj o isibe baš o sastrarina (medicine) bašo naprimer i sida tane javerčhane. But taro odola slučajija arakhljona thaj na sastljarena pes hič. Ja pale disave infekcije šaj te sastlaren pes pogrešno thaj na sasljona.

Godi dejba thaj testi

Tu šaj ili te dikhljare tut ja pale te le godi dejbe sar ko misal (primer) ko but ordinacije ki provincija kaj tu so bešeja, sar misal (primer) ko

- ternikaniordinacija
- školakoro sastipaskoro arakhiba
- STI -mortik-. vene- thaj o bijkeribaskiriordinacija
- studenteskoro sastipa
- ainekološko ordinacija
- ambulanta
- babicakiri ordinacija
- Seks-thaj barabardživdipaskiri ordinacija
- Infekcijakiri ordinacija

Ko disave thana tari Švedia šaj te naručine testi kotar o Internet bašo te ave dži o džanibe ako isi tut klamidia. Drabar (čitin) pobuter ko tlo trujalphuvjakoro khedibaskoro ja ko tlo regio-nieskoro webb than.

CENTAR BAŠO HOMO-THAJ BISEKSUALIKANE MURŠA THAJ DŽUVLJA

Ko disave bare dizja isi specialikane ordinacije bašo murša so isi len seksi muršencar. Ko Göteborg isi Gaysastipa. Ko Stockholm isi Vensastipa. Ko Malmö isi centar bašo seksualikano sastipe jek ordinacija bašo murša so isi len seksi muršencar.

Odova nane isto agjehare asavke specialikane ordinacije bašo džuvlja so isi olen seks džuvlencar. Ko Stockholm isi ginekologikano centar baš o lezbejke thaj o biseksualikane džuvlja. Ko javera bare dizja isi ordinacije kola soj tane specialikane ordinaciengere vaktencar so obratinena pes direkno e džuvlence so isi len seksi džuvlencar. Rode pobuter informacija ko tlo trujalphuvjakoro khedibaskoro webb than.

Mangeja li tu te džane pobuter?

Mangeja tu te drabare (čitine) pobuter baš o kondomi, lizibaskoro kotor, sida thaj taro javera seksualikane igarkede infekcije isi but šukar webb thana asavke informaciencar:

BAŠ O SARE

www.1177.se (o angleder nasvalipaskoro arakhibaskoro godidejba)
www.vardguiden.se

BAŠO TERNE THAJ ODOLA SOJ BERŠALE A PANA TERNE

www.kondom.nu
www.p-guiden.nu
www.umo.se (ternengiriordinacija ko Internet)
www.sexperterna.com

JAVERA ORGANIZACIE

www.rfsl.se
www.rfslungdom.se
www.rfsu.se
www.hiv-sverige.se
www.noaksark.org

Isi li tut puciba baši o hiv thaj i sida šaj te kontaktirine e Noaks Ark Direkt ko telefoni 020-78 44 40.

Akala tekstija tane ikalde 2009 taro socialikano ingaribna thaj tane kontrolirime taro HANS CARLBERG, upro o doktori (baro doktori) Sösam, jekhipe baš i seksualikani sastljarin ki klinika baš o dermatilogija thaj venerologija, Söder nasvalipaskoro kher (bolnica); HANS FREDLUND, docenti thaj astari-baskere nasvalipaskoro arakhibaskoro doktori ko Örebro, Univerziteteskere nasvalengoro kher ko Örebro; LENA MARIONS, docenti thaj upro o doktori (baro doktori) ki džuvljengiri klinika, Karolinska Univerziteteskere nasvalengoro kher.

I grafikani forma thaj ilustracija: Infab

